
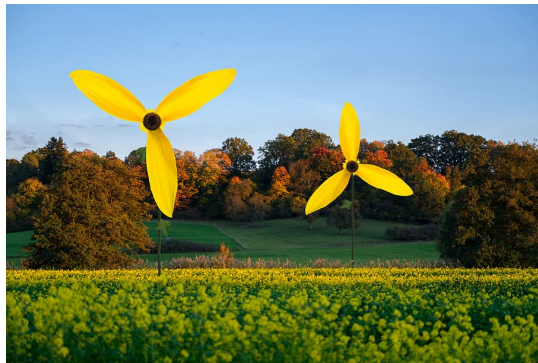

Ekologický obrat „postmodernity“ alebo utópia tribalizmu

Guido Vignelli

27. októbra 2021 **História**

„Postmoderná“ kultúra vykazuje niektoré vcelku prekvapujúce aspekty, najmä v porovnaní so situáciou pred niekoľkými desaťročiami. Jedným z nich je ekologická tendencia nanovo objavovať, prehodnocovať a predkladať ako nasledovaniahodný model to, čo je regresívne, primitívne, divošké a kmeňové.

Zdroj: Piqsels

Ešte donedávna sa vzdával hold človeku – Pánovi prírody; dnes sa však okiádza Príroda ako modla a vládkyňa ľudstva a jeho osudu.

Ešte donedávna bola dominantná kultúra racionálna a vedecká, zameraná na formovanie vyspelej civilizácie a budovanie byrokratickej a technokratickej spoločnosti. Dnes dominuje iracionálna a magická kultúra, ktorej cieľom je formovanie civilizácie regresívnej.

Ešte včera prevládala snaha budovať spoločnosť kultúrnu, stabilnú, prosperujúcu, podľa možnosti bezproblémovú a víťaznú. Dnes sa však projektuje nová spoločnosť, ktorá je primitívna, nebezpečná, chudobná, nepohodlná a rezignovaná - začína prevládať tendencia „dekonštruovať“ spoločnosť jej transformáciou na anarchickú a kmeňovú komunitu.

Tento „návrat do prírody“ nie je taký nový, ako by sa mohlo zdať. Keď si pripomenieme históriu revolučného procesu, uvidíme, že pod maskou budovania budúcnosti projektovanej na vede a technologickej racionalite, človek často sníval sen o návrate do stratenej minulosti, do neskazeného počiatku, tzv. „pozemského raja“, v ktorom ľudstvo žilo v šťastnej nevedomosti, bez zbytočností a slobodné od všetkého.

„Objav“ kmeňového modelu spoločnosti

História je plná neúspešných utopických projektov, ktoré sa pokúšali znovu nájsť stratené šťastie návratom k neskazenému počiatku. K ich explózií došlo v 16. storočí práve príchodom „modernej civilizácie“, ktorá požadovala, aby veda, vôľa a moc boli postavené do služby utópie s cieľom vybudovať slobodnú a šťastnú spoločnosť.

Hneď po objavení Ameriky lode, ktoré prichádzali na nové kontinenty, začali prepravovať nielen geografov, prírodovedcov, obchodníkov a misionárov, ale aj „filozofov“, ktorých by sme dnes nazvali etnológmi alebo antropológmi, ktorí túžili skúmať život novoobjavených národov.

Títo učenci boli rozčarovaní z vlastnej civilizácie, obviňovali ju, že je komplikovaná, neprirodzená, nespravodlivá a rozdelená rozpormi a vojnami (práve v tom čase vypukla protestantská revolúcia).

Na svojich cestách sa snažili znovu objaviť „pozemský raj“, alternatívu k existujúcej civilizácii, nový model spoločnosti, ktorý by nahradil spoločnosť starej Európy. Slovami dnešnej módnjej terminológie by sme mohli povedať, že opustili „centrum“ pri hľadaní „periférií“, odmietli *exkluzivizmus*, aby sa „otvorili voči iným“, odmietli uniformitu, aby objavili diverzitu.

Niektorí z týchto učencov nielenže nezaujato študovali život divochov, ale ho aj vykladali v súlade so svojimi vopred vytvorenými predstavami. Naivne verili, že kmeňová spoločnosť žije bez vlastníctva, obchodu, rodín, inštitúcií, zákonov, privilégií, hierarchií a politických a náboženských autorít. Verili, že divosi žijú slobodne bez istôt, túžob, škrupulí, agresí, vojen, že vedú takpovediac beztvary a indiferentný život, ktorý by sme dnes nazvali ako budhistický či vegánsky (hoci divosi radi jedli aj zvieratá).

Podľa týchto učencov divosi vďaka tomu boli nielen nevedomí a naivní, ale aj mierumilovní, čistí, pokorní, altruistickí, veľkorysí a múdri. Nepociťovali dôsledky prvotného hriechu, pretože sa tešili prvotnej nevinnosti. Jedným slovom, títo učenci žili v predstave, že v kmeňovej spoločnosti objavili ideálnu komunitu, o akej snívajú. Preto ju vyzdvihovali ako vzor a Európanom ponúkali ako alternatívu k ich „skazenej“ civilizácii.

Divošské utópie renesancie a osvietenstva

Práve v 16. storočí – v historickom období, ktoré znamenalo triumf humanistickej kultúry, novopohanskej civilizácie a sekulárnej spoločnosti – sa paralelne objavovali utópie, ktoré tvrdili, že zbierajú vedomosti a silu potrebnú na návrat do „pozemského raja“.

Niektoré protestantské sekty, napríklad anabaptisti, už snívajú o spoločnosti zbavenej nielen pápežstva, ale aj akejkoľvek inej náboženskej autority, rodiny alebo súkromného vlastníctva.

Niektorí predstavitelia tzv. „vzdelanej“ renesancie – skeptickí voči náboženstvu, liberáli v politike a v morálke – snívajú o spoločnosti, ktorá je šťastná, pretože je zbavená náboženských, politických a súdnych obmedzení. Napríklad Francúz Etienne de la Boétie, Montaigneov žiak, dúfal, že Európa sa stane kontinentom „bez viery, kráľa a zákonov“. Zároveň v období medzi 16. a 17. storočím významní humanisti vypracovávali precízne utópie.

Začal to sv. Tomáš Morus, ktorý svojou slávnou *Utópiou* (1516) prvýkrát použil toto označenie, a pokračovaním bolo *Mesto Slnka* (1602) dominikána Tommasa Campanelliho. Boli to však iba literárne fantázie, ktoré si nenárokovali, aby ich niekto vnucoval reálne existujúcej spoločnosti.

Neskôr anglikán sir Francis Bacon svojou *Novou Atlantídou* (1612) a puritán Gerrard Winstanley svojim *Zákonom slobody* (1652) predkladali utópiu ako ideálny program, ktorý treba vedecky realizovať s použitím politických a ekonomických techník vynájdených rodiacimi sa „spoločenskými vedami“.

Mnohí autori navrhovali ideálne spoločnosti vo forme literárnej fikcie o zemepisných objavoch odľahlých spoločností aj preto, aby sa vyhli cirkevnej cenzúre. Gabriel Foigny vo svojej knihe o imaginárnej ceste pod názvom *La Terre Australe connue* (1676) zobrazil primitívnu spoločnosť pozostávajúcu z multipohlavných asexuálnych jednotlivcov s nejednoznačnou alebo zmutovanou sexualitou, ako to dnes robia genderoví teoretici.

Hoci o osvietenstve panuje prestava, že bola kultúrne, vedecké, pragmatické a kultivované, táto utopická tribalistická literatúra mala pokračovanie aj v 18. storočí. Spisovatelia ako Fontenelle, Meslier, Deschamps a Rétif de la Bretonne tvrdili, že šťastie je výsledkom „prostoty“ chápanej ako oslobodenie od dogiem, práv, povinností, záväzkov a spoločenských obmedzení. Morelly napísal *Kódex prírody*, Rousseau pedagogiku „divošskej spontánnosti“ a Diderot politický projekt, ktorý sa potom usilovala uviesť do praxe Francúzska revolúcia s výsledkami, ktoré poznáme.

Múr lebiek (Tzompantli), Chichen Itzá, mayské ruiny na Yucatánskom polostrove v Mexiku

zdroj: Flickr

Kmeňová utópia socializmu

V 19. storočí, keď sa vedci a sociológovia pripojili k etnológom a antropológom, niektorí z nich študovali sociálny systém predkolumbovských indiánskych spoločností (Aztékov, Mayov a Inkov). Hoci išlo o spoločenstvá tyranské, utláčateľské a otrokárske, ktoré sa bežne uchýľovali k masakrám, boli vyzdvihované za svoju „solidaritu“, čiže za to, že žili v symbióze s prírodou a boli schopné spájať jednotlivcov do kolektívnej entity, ktorá bola kompaktná a mocná ako „veľké zviera“.

Niektorí socialistickí autori sa snažili oproti technokratickému modelu pozitivizmu postaviť primitívny model „tretieho sveta“. Snívali o spoločnosti oslobodenej od náboženskej, politickej a ekonomickej moci, v ktorej by bolo všetko kolektivizované: od manželstva po výchovu potomkov, od majetku po dedičstvo, od práce po zábavu, od vyučovania po obytné domy, od jedla po oblečenie. Narodenie, rast a smrť človeka museli prejsť socializáciou, ktorá predpokladala sekularizáciu a ochudobnenie. Napríklad socialistický utopista Fourier navrhoval sociálny systém podobný systému indiánskych ríš, v ktorých by každý aspekt individuálneho života bol podriadený kmeňovému kolektivismu.

Tento primitívny model bol lákadlom aj pre tzv. vedecký komunizmus. Cieľom komunistickej revolúcie Karla Marxa bolo zrušenie faktorov odcudzenia a útlaku: súkromného vlastníctva, peňazí, obchodu, rodiny, výchovy a zákona, politických a náboženských autorít – ktoré dominovali v dejinách od patriarchálnej až po buržoázu spoločnosť. Toto zrušenie by umožnilo vrátiť sa k ideálnej, primitívnej komunite – „primitívnej horde“, ktorú si predstavoval Engels, že je v nej „všetko pre všetkých“, všetci sú si navzájom rovní nielen

pokiaľ ide o vlastníctvo a moc, ale aj o spôsoby rozmýšľania, túžby a pocity.

Toto bolo zámerom prvých pokusov leninského režimu v Rusku a v maoistickej Číne. Krvavá diktatúra Červených Khmérov v Kambodži bol tragickým a, samozrejme, neúspešným pokusom vykoreniť celé obyvateľstvo z civilizácie jeho deportovaním do lesov, aby zažívala kmeňový divošský život.

„Postmoderný“ socializmus, ktorý začal sexuálnou a ekologickou revolúciou Wilhelma Reicha, Ericha Fromma a Heberta Marcuseho, praktizovaný od mája 1968, sa nevzdal svojho pôvodného cieľa, iba ho redukoval na svoju iracionálnu, deprivovanú a deštruktívnu dimenziu.

Niet divu, že samotný pojem „revolúcia“ (z latinského slova *revolvere*) nevyjadruje postup smerom k budúcnosti, ale návrat do minulosti, k stratenému a oplakávanému prvotnému stavu údajnej dokonalosti a šťastia vykresľovaného ako „vládu slobody a rovnosti“ – za podmienky, že sa ľudia zrieknu civilizácie.

Preto voľba, pred ktorou dnes stojíme, je voľbou medzi revolučným barbarstvom a kresťanskou civilizáciou.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ekologicky-obrat-postmodernity-alebo-utopia-tribalizmu-2/>